

ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

*Перестюк О.О.,
НЮУ ім. Ярослава Мудрого, ІПКОЮ, 3 курс, 2 група*

На сучасному етапі розвитку України, як правової та демократичної держави, особливої актуальності набуває необхідність теоретичного дослідження принципів державного фінансового контролю. Адже саме принципи є тими базами, які в своїй сукупності висувають коло основних вимог до фінансового контролю, котрі, в свою чергу, впливають на ефективність здійснення останнього. На сьогодні недостатньо досліджені теоретичні особливості принципів фінансового контролю, що призводить до суттєвого відставання теорії від їх практичного застосування. Одним із принципів, що потребує детального дослідження є принцип гласності фінансового контролю.

Перед тим як перейти до аналізу сутності принципу гласності фінансового контролю, слід дослідити значення терміну «принцип». На думку С.П. Погребняка, при характеристиці принципу, зазвичай, звертається увага на те, що він, по-перше, являє собою ідею, положення, вимогу і, по-друге, він є не простим положенням (ідеєю, вимогою), а основним, основоположним, засадничим, фундаментальним, вихідним, загальним, керівним, відправним, провідним, чільним [2, 48]. Зв'язуючи поняття «принцип» та «фінансовий контроль», І.К. Дрозд розглядає принцип державного фінансового контролю як основу забезпечення досягнення поставленої мети та вирішення завдань фінансового контролю [3, 37]. Тобто, для органів, що здійснюють фінансовий контроль, «принцип» висуває певну сукупність базових вимог, положень, відповідно до яких вони функціонують та вирішують поставлені перед ними завдання.

Тепер виникає найцікавіше питання, яке саме змістовне наповнення включає в себе принцип гласності фінансового контролю?

Звернувшись до лінгвістичного тлумачення поняття “гласність”, можна переконатись, що в більшості тлумачних словників визначення вказаного поняття фактично зводиться до інформування громадськості стосовно певної діяльності, це впливає з наступного: гласний – доступний для широкої громадськості, відкритий, публічний [4, 244]; гласність – приступність для широкої громадськості, відомість, контрольованість дій, вчинків з боку владних структур [5, 62]; гласний – доступний для громадського обговорення, контролю [6, 132].

Розглядаючи принцип гласності фінансового контролю у суто юридичній площині, слід відразу зазначити, що основи для впровадження принципу гласності у життя суспільства містяться у Конституції України, яка закріпила ідеї політичної й ідеологічної багатоманітності [1, 15], відповідальності державних органів перед суспільством [1, 3], свободу думки і слова, право громадян на інформацію [1, 34]. Відкритість держави, гласність функціонування владних структур – це основа перетворення держави з політичного інституту, що здійснює свою діяльність ніби «за спиною» у підлеглих громадян, на правову, демократичну державу з розвиненим громадянським суспільством. Внаслідок такого перетворення органи державної влади, що уповноважені здійснювати контрольну діяльність за підконтрольними сферами суспільного життя, будуть змушені діяти відкрито та прозоро для суспільства.

Концептуальним документом, в якому з урахуванням різних систем фінансового контролю було закріплено принципи його здійснення, є Лімська декларація керівних принципів фінансового контролю, яку було прийнято на IX конгресі Міжнародної організації вищих контрольних органів в 1977р. Серед перелічених в декларації принципів (законність, незалежність, публічність, ефективність,

запобігання порушенням тощо) закріплений і принцип гласності [10, 1].

На основі Лімської декларації керівниками вищих органів фінансового контролю держав-учасниць СНД 8 червня 2001р. в м. Києві була прийнята Декларація про загальні принципи діяльності вищих органів фінансового контролю держав учасниць СНД [11, 2]. На зазначених принципах (зокрема гласності) базується діяльність не лише вищих органів фінансового контролю, а і всіх інших органів, що здійснюють державний фінансовий контроль.

На думку Ожегова С.І., принцип гласності представляє собою відкритість, доступність інформації для всезагального ознайомлення чи дискусії щодо діяльності контролюючих органів та посадових осіб [7, 78]. Федоров С. Є. вважає, що принцип гласності в процесі здійснення державою контрольної діяльності передбачає обов'язкове доведення до суспільства, в тому числі й за допомогою засобів масової інформації, змісту проектів правових актів, звітності, результатів ревізій та документальних перевірок фінансової діяльності окремих суб'єктів тощо [8, 4].

Одна з вищезазначених вимог принципу гласності закріплена Законом від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації». Зокрема, відповідно до ст. 2 цього Закону органи державної влади, серед них органи фінансового контролю, зобов'язані надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених законом [9, 2].

Оскільки до компетенції органів державного фінансового контролю, зокрема Рахункової палати [15], Національного Банку України [14], Державної казначейської служби України [12], Державної фінансової інспекції України [13] тощо, входить здійснення комплексу заходів, які спрямовані на попередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, то така контролююча діяльність, безумовно, має бути прозорою для суспільства, а її результати доступними для ознайомлення громадськості. Для того щоб вище окреслені органи керувались принципом гласності і не могли відступити від його вимог, слід здійснити певне реформування законодавства, яке врегулює діяльність таких контролюючих органів. Якщо ми проаналізуємо нормативно правові акти, які регулюють таку діяльність, то принцип гласності буде закріплений

лише для одного органу фінансового контролю – Рахункової палати (У ст. 3 «Принципи здійснення контролю» Закону України про «Рахункову палату» вказується, що Рахункова палата здійснює контроль на засадах гласності), проте ні в законі України «Про Національний банк України», ні в законі «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», а також в Указі Президента України «Про Положення про Державну казначейську службу України» не закріплюється такий принцип як гласність. На нашу думку, слід включити до таких нормативно правових актів принцип гласності, що сприяло б його обов'язковому застосуванню.

Також слід створити додаткові законодавчо визначені механізми, які б дозволяли представникам ЗМІ висвітлювати повну та об'єктивну інформацію про діяльність органів фінансового контролю, наприклад, під час перевірок та ревізій, а також механізми, які б дозволяли пересічним громадянам бути присутніми під час таких перевірок чи ревізій та фіксувати їх на відеокамеру, що, безумовно, стимулювало б суб'єкта, уповноваженого здійснювати державний фінансовий контроль дотримуватись законодавчих приписів.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що сутність принципу гласності фінансового контролю полягає у відкритості діяльності органів державного фінансового контролю перед суспільством й засобами масової інформації, а також доступності результатів контрольно-ревізійних і експертноаналітичних заходів, проведених у межах повноважень контрольного органу.

Проте чинне законодавство ще потребує масштабних змін для того, щоб принцип гласності сприяв ефективному здійсненню державного фінансового контролю. Зокрема, слід включити даний принцип у всі нормативно правові акти, що регулюють діяльність конкретного державного органу, уповноваженого здійснювати фінансовий контроль. Також необхідно наділити представників ЗМІ ширшим колом прав, які б сприяли висвітленню достовірної інформації про здійснення державного фінансового контролю на всіх його стадіях. Такий зв'язок з засобами масової інформації забезпечить надійний суспільний контроль за діяльністю органів державного фінансового контролю, що сприятиме підвищенню ефективності останньої.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] / . – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Основоволожні принципи права (змістовна характеристика): монографія / С. П. Погребняк ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. - Х.: Право, 2008. - 240 с.
3. Дрозд І.К. Державний фінансовий контроль: Навч. посібник. – К.: Імекс-ЛТД, 2007. – 195 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000: [А–Я] / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь: Перун, 2007. – 1719 с.
5. Тлумачний словник української мови / Анатолій Івченко. – 13-е випр. вид. – Харків: Фоліо, 2008. – 539 с.
6. Тлумачний словник української мови / укладачі: Т.В. Ковальова, Л.П. Ковріга. – Харків: Синтекс, 2005. – 766 с.
7. Ожегов С. И. Большой толковый словарь : в 5 т. Т. 5 / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Изд-во «Азъ», 1992. – 660 с.
8. Федоров С. Є. Принцип гласності у державному фінансовому контролі: межі трансформації [Електронний ресурс] / С. Є. Федоров // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 963–969. – Режим доступу до ресурсу: <http://arhive.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12fcekmt.pdf>
9. Закон від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/539/97-вр>.
10. Лімськадекларация керівних принципів контролю Перу; Міжнародний документ від 01.01.1977 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/604_001.
11. Декларация про загальні принципи діяльності вищих органів фінансового контролю держав - учасниць СНД, Міжнародний документ від 08.06.2001 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_a40.
12. Про Положення про Державну казначейську службу України, Президент України; Указ, Положення від 13.04.2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>.
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні Верховна Рада України; Закон від 26.01.1993 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
14. Про Національний банк України, Верховна Рада України; Закон від 20.05.1999 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

15. Про Рахункову палату Верховна Рада України; Закон від 11.07.1996 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315/96-вр>.

Науковий керівник: к. ю. наук Білінський Д. О.